

О. С. Кухарев

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін (Харківський національний
університет внутрішніх справ)

ВИЗНАННЯ СПАДЩИНИ ВІДУМЕРЛОЮ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Відповідно до ст. 1277 ЦК у разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття орган місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини зобов'язаний подати до суду заяву про визнання спадщини відумерлою. Заява про визнання спадщини відумерлою подається після спливу одного року з часу відкриття спадщини. Спадщина, визнана судом відумерлою, переходить у власність територіальної громади за місцем відкриття спадщини.

Історично під терміном «відумерлість» розуміється вид безхазяйного майна, що переходить до держави за правом окупації на підставі принципу суверенітету (кінцевим титульним володільцем майна стає той, на чий території воно знаходиться).

У законодавстві зарубіжних країн прийнято видокремлювати дві теорії набуття права власності на відумерле майно — спадкування та окупація безхазяйного майна. Принципова різниця між цими теоріями полягає у тому, за якою підставою та, відповідно, за яким правом держава або орган державної влади стає власником майна спадкодавця.

У країнах, де відумерле майно переходить до держави за правом спадкування, законодавством встановлено, що за відсутності спадкоємців у спадщини є власник, у зв'язку з цим її набуття є похідним та здійснюється в порядку універсального правонаступництва. До держави переходить весь комплекс прав та обов'язків спадкодавця, в тому числі відповідальність за боргами останнього. Така система діє, зокрема, у Німеччині, Іспанії, Італії, Швейцарії, Російській Федерації.

У разі переходу відумерлої спадщини до держави за правом окупації (Велика Британія, Австрія, США, Алжир та ін.) у спадщини немає власника, а отже, набуття майна, що входить до її складу, є первісним. Це, у свою чергу, зумовлює відсутність універсального наступництва, обов'язку задовольнити вимоги кредитора спадкодавця в межах вартості спадкового

майна, адже власник майна невідомий. Зокрема, за англійським прецедентним правом, якщо не залишиться жодного спадкоємця, то незаповідане майно переходить до корони як *bonavacantia* (відумерле майно).

Одним із дискусійних питань у науці цивільного права є з'ясування правової природи відносин, що виникають у зв'язку із визнанням спадщини відумерлою. З цього приводу можна зазначити дві позиції, що протиставляються одна одній.

Прихильники першої позиції розглядають перехід відумерлої спадщини у власність публічного утворення як випадок спадкування [1, с. 190; 2, с. 110, 111].

Інші вчені заперечують наявність спадкового наступництва у відносинах з визнанням спадщини відумерлою [3, с. 253; 4, с. 1046, 1047].

Визначаючи юридичну природу відносин, що виникають у зв'язку із визнанням спадщини відумерлою, слід зважати на таке. Структурне розміщення ст. 1277 у книзі 6 ЦК «Спадкове право» не дає однозначної відповіді на питання про природу відумерлої спадщини та спершу дозволяє зробити висновок про нібито віднесення таких відносин до спадкових, а територіальну громаду — до спадкоємця. Утім, це не відповідає сутності спадкування навіть із формальних підстав. Так, у ст. 1219 ЦК відокремлено лише два види спадкування — за заповітом та за законом. Не викликає сумніву, що положення зазначеної статті має імперативний характер та не підлягає розширеному тлумаченню. Якщо розглядати перехід відумерлого майна як випадок спадкового правонаступництва, виникає цілком закономірне запитання: до якого виду спадкування належить такий перехід? Територіальна громада, у власність якої переходить відумерла спадщина, не визначена у жодній із п'яти черг спадкоємців за законом. Крім того, ст. 1277 ЦК винесена за межі глави 86 ЦК «Спадкування за законом». Сама ідея спадкування, а особливо спадкування за законом, нерозривно пов'язана із шлюбно-родинними відносинами. Призначення спадкування полягає в забезпеченні майнових інтересів членів сім'ї спадкодавця, переходу майна після смерті власника до його близьких — дітей, батьків, внуків, інших родичів. Сутність спадкування за законом свого часу досить вдало визначив С. М. Братусь. Він зауважив, що спадкування за законом базується на припущенні, згідно з яким закон, що встановлює коло спадкоємців, черговість їх закликання до спадкування, розміри спадкових часток, відповідає дійсній волі спадкодавця, який не побажав чи не зміг виразити свою волю інакше — шляхом заповіту [5, с. 69]. У контексті наведеної позиції важко уявити направленість волі власника на посмертний перехід його майна саме до територіальної громади чи іншого публічного утворення. У такому разі особа напевно склала б заповіт, де визначила б територіальну громаду спадкоємцем.

Перехід відумерлого майна не можна розглядати і як випадок спадкування за заповітом, адже саме відсутність заповіту (або визнання його недій-

сним) є однією з підстав для визнання спадщини відумерлою. Якщо ж територіальна громада є спадкоємцем за заповітом, то положення ст. 1277 ЦК не застосовується, і спадкування здійснюється в загальному порядку на підставі положень глави 85 ЦК, у зв'язку з чим акт прийняття спадщини формалізується шляхом подання територіальною громадою заяви про прийняття спадщини нотаріусу.

За таких обставин територіальна громада у досліджуваних відносинах не є спадкоємцем ані за заповітом, ані за законом. Однак відумерлість спадщини пов'язана з категорією спадкування, адже опосередковує перехід майна власника у зв'язку із смертю останнього. Перехід відумерлого майна у власність територіальної громади є особливим випадком цивільного правонаступництва, що має універсальний характер. правонаступництво у загальному вигляді характеризується тим, що має місце юридична залежність прав та обов'язків правонаступника від прав та обов'язків його попередника. До територіальної громади переходить не лише право власності на майно, що належало власнику, а й обов'язок задовольнити вимоги кредиторів спадкодавця, що заявлені відповідно до ст. 1231 ЦК. Крім того, згідно з п. 15 постанови Пленуму ВСУ від 30 травня 2008 р. № 7 «Про судову практику у справах про спадкування» вимоги про відшкодування витрат на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця, а також витрати на охорону спадкового майна можуть бути пред'явлені й до територіальної громади, яка стала власником спадщини, визнаної судом відумерлої. У порядку відумерлості у власність територіальної громади переходить не конкретна річ, а все майно, що належало спадкодавцеві на момент його смерті, включаючи борги останнього.

Таким чином, правонаступництво є сутністю переходу відумерлого майна. Причому наявність правонаступництва не свідчить про винятково спадковий характер відносин, адже не будь-яке універсальне правонаступництво є спадковим. Відумерлість спадщини — лише випадок універсального правонаступництва, його вид.

Перехід майна до територіальної громади в порядку ст. 1277 ЦК має специфічні ознаки, зумовлені як участю у приватноправових відносинах суб'єкта публічного права, так і метою введення досліджуваного інституту. Основні з таких ознак зводяться до такого.

1. Відповідно до ст. 1277 ЦК територіальна громада зобов'язана подати заяву до суду про визнання спадщини відумерлою, тобто вжити всіх дій для набуття права власності на таке майно. У відносинах спадкування особа має варіантність поведінки — прийняти спадщину або відмовитися від її прийняття. Прийняття спадщини — це право спадкоємця, яке він реалізує на власний розсуд (ст. 1268 ЦК). Ніхто не може бути змушений до прийняття спадщини.

2. Законом регулюється особливий порядок набуття права власності на спадкове майно територіальною громадою на підставі рішення суду.

Примітно, що в такому разі видача нотаріусом свідоцтва про право на спадщину або іншого правостановлювального документа законом не передбачена. Хоча в окремих випадках нотаріус може бути учасником досліджуваних правовідносин. Так, якщо є підстави вважати, що спадщина може бути визнана відумерлою, нотаріус повинен повідомити відповідний орган місцевого самоврядування (п. 2.2 глави 9 розділу II Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України).

У спадкових відносинах спадкоємець звертається до нотаріуса із заявою про прийняття спадщини (якщо на час відкриття спадщини не проживав постійно із спадкодавцем) та отримує свідоцтво про право на спадщину. За загальним правилом динаміка спадкових правовідносин розвивається у позасудовому порядку.

3. Передбачений спеціальний строк для звернення до суду із заявою про визнання спадщини відумерлою — один рік з часу відкриття спадщини та регламентована певна процедура, встановлена у ЦПК. Причому заява до суду подається органом місцевого самоврядування не протягом строку, як це встановлено щодо прийняття спадщини у ст. 1270 ЦК, а після спливу строку. Таким чином, строк для подання до суду заяви про відумерлість спадщини не підлягає продовженню, оскільки такий строк чітко не визначений. Практично це означає, що територіальна громада може звернутися до суду із відповідною заявою і через кілька років після смерті спадкодавця. Основна вимога, що ставиться законом щодо строку, — сплив одного року з часу відкриття спадщини.

Однак фактичні володільці майна після закінченні п'яти років (а щодо нерухомого майна — десяти років) за наявності умов, передбачених у ст. 344 ЦК, можуть набути його у власність за набувальною давністю, що, у свою чергу, стане перешкодою для визнання такого майна відумерлою спадщиною і переходу його у власність територіальної громади.

За змістом ст. 276 ЦПК суд відмовляє у прийнятті заяви про визнання спадщини відумерлою, якщо орган місцевого самоврядування подасть заяву до закінчення одного року з часу відкриття спадщини. За таких обставин до відносин, що виникають у зв'язку із визнанням спадщини відумерлою, не підлягає застосуванню ст. 1270 ЦК, у якій визначено строки для прийняття спадщини.

4. Значення інституту відумерлої спадщини полягає в усуненні беззахайності об'єктів спадкування, збереження їх в цивільному обороті, а також захисті інтересів кредиторів. Суспільству небайдуже, що значне за своєю вартістю майно, наприклад об'єкт нерухомості, втрачає власника, знищується або захоплюється особами, які не мають жодного права на нього. Якщо ж спадкове майно не має практично ніякої цінності, то зазвичай право не реагує на його долю. Речі, що не мають власника, можуть становити і небезпеку для суспільства. Йдеться, зокрема, про руйнування об'єктів нерухомості.

Крім того, інститут відумерлої спадщини встановлено з метою захисту прав кредиторів, вимоги яких мають бути задоволені незалежно від наявності чи відсутності спадкоємців, прийняття ними спадщини тощо.

На нашу думку, перехід відумерлого майна до територіальної громади спадкуванням не є, а структурне розміщення ст. 1277 ЦК у книзі 6 викликає певні заперечення. Визнання спадщини відумерлою є однією із підстав набуття права комунальної власності, а відповідна норма має бути розміщена у главі 24 ЦК «Набуття права власності», адже перехід майна померлого у власність територіальної громади здійснюється за межами спадкових правовідносин. Для з'ясування сутності переходу права власності у досліджуваних правовідносинах принципове значення має не об'єкт — спадщина, а визначення права, за яким такий перехід здійснюється і тим самим розкриває сутність явища. Спадщина як особливий об'єкт наступництва певною мірою наближає набуття права власності у таких відносинах до спадкування. Справедливо зазначити, що набуття права власності на відумерле майно є самостійною формою посмертного правонаступництва, що не пов'язано з наступництвом спадковим.

Визнання спадщини відумерлою допускається за наявності встановлених законом підстав.

До таких підстав належать: відсутність спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмова від її прийняття; сплив одного року з часу відкриття спадщини; звернення органу місцевого самоврядування до суду із відповідною заявою.

Як зазначається у Роз'ясненні Міністерства юстиції України від 13 жовтня 2011 р. «Деякі аспекти набуття права власності на об'єкт безхазяйного нерухомого майна», визнання спадщини відумерлою відбувається не автоматично за наявності зазначених у ст. 1277 ЦК обставин, а лише за наявності рішення суду, яке, у свою чергу, приймається за заявою відповідного органу місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини. Отже, у цьому випадку процедура визнання майна безхазяйним та реєстрація права власності на нього не може бути застосована, адже йдеться про підставу припинення права власності — смерть власника, а також про підставу набуття права власності на спадщину, що визнана судом відумерлою і регулюється цивільним законодавством як окрема чітко визначена процедура [6].

За змістом ст. 1277 ЦК до предмета доказування у справі за заявою про визнання спадщини відумерлою встановленню підлягають обставини, які стосуються наявності спадкового майна, часу відкриття спадщини, відсутності спадкоємців, а також обставини щодо прийняття або відмови від спадщини. Факт користування майном, яке входить до складу спадщини, іншими особами без встановлення факту, що вони є спадкоємцями, не може бути підставою для відмови у визнанні спадщини відумерлої.

Слід підкреслити, що під неприйняттям спадщини розуміється як подання заяви про відмову від прийняття спадщини, так і неприйняття спадщини у спосіб, установлений цивільним законодавством. Відповідно до ст. 1269 ЦК спадкоємець, який бажає прийняти спадщину, але на час відкриття спадщини не проживав постійно із спадкодавцем, має подати до нотаріальної контори заяву про прийняття спадщини. Втім, вчинення дії щодо подання заяви не стосується осіб, стосовно яких діє презумпція прийняття спадщини. Йдеться про малолітніх, неповнолітніх, недієздатних осіб, а також осіб, цивільна дієздатність яких обмежена. Ці спадкоємці вважаються такими, що прийняли спадщину, якщо протягом строку, встановленого для її прийняття, не відмовилися від неї. Причому фізична особа, цивільна дієздатність якої обмежена, може відмовитися від прийняття спадщини лише за згодою піклувальника і органу опіки та піклування. Неповнолітня особа віком від чотирнадцяти до вісімнадцяти років може відмовитися від прийняття спадщини за згодою батьків (усиновлювачів), піклувальника і органу опіки та піклування (частини 2, 3 ст. 1273 ЦК).

Справи про визнання спадщини відумерлою розглядаються за правилами окремого провадження в порядку цивільного судочинства (статті 274–278 ЦПК).

Заявником з цієї категорії справ є орган місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини. Такими органами відповідно до статей 10, 11 Закону України «Про місцеве самоврядування» є сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи.

Окремо необхідно зазначити, що в юридичній літературі висловлюється позиція про винятковий характер кола суб'єктів, які мають право звернутися до суду із заявою про визнання спадщини відумерлою, у зв'язку з цим робиться висновок про помилковість судової практики, коли суди розглядають досліджувані справи за заявою прокурора в інтересах територіальної громади [7, с. 240, 241]. Утім, з наведеною точкою зору погодитися важко. Відповідно до ст. 121 Конституції України на органи прокуратури покладено представництво інтересів держави. При зверненні до суду із позовною заявою згідно зі ст. 36-1 Закону України «Про прокуратуру» прокурор самостійно визначає та обґрунтовує, у чому полягає порушення інтересів держави або загроза інтересам держави, а також зазначає орган, уповноважений державою здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах. У Рішенні Конституційного Суду України від 08 квітня 1999 р. № 3-рп/99 (справа про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному процесі) визначено, що під поняттям «орган, уповноважений державою здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах», слід розуміти орган державної влади чи орган місцевого самоврядування, якому законом надано повноваження органу виконавчої влади. Питання, що ставиться прокурором у заяві про визнання спадщини від-

умерлою, належить до повноважень органу місцевого самоврядування як органу виконавчої влади.

Щодо наявності у прокурора процесуального права звертатись до суду із заявою про визнання спадщини відумерлою окремо зазначається в ухвалі Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 05 жовтня 2011 р. [8].

Крім того, суд, маючи відомості про наявність спадкоємців за заповітом або за законом, повинен залучити їх до участі у справі як заінтересованих осіб. Так, скасовуючи рішення районного та апеляційного судів про визнання спадщини відумерлою, ВССУ зазначив, що суд належним чином не перевіряв відсутність спадкоємців за заповітом і за законом та, маючи відомості про наявність спадкоємців у померлої, не вирішив питання про залучення до участі у справі заінтересованої особи — сина спадкодавця, на користь якого було складено заповіт. Апеляційний суд на зазначені порушення закону районним судом уваги не звернув [9].

Однак слід мати на увазі, що відповідно до п. 18 постанови Пленуму ВСУ від 30 травня 2008 р. № 7 «Про судову практику у справах про спадкування» нотаріуси не є заінтересованими особами та не повинні залучатися до участі у справі. Втім, окремі суди залучають нотаріусів до участі у справі про визнання спадщини відумерлою. Наприклад, Дебальцевський міський суд Донецької області, розглядаючи заяву відділу з управління комунальним майном Дебальцевської міської ради про визнання спадщини відумерлою, залучив до участі у справі Дебальцівську державну нотаріальну контору [10].

Таким чином, суд має визначити заінтересованих осіб та повідомити їх про час та місце розгляду справи. Заінтересованими у розгляді справи є особи, на права й обов'язки яких може вплинути рішення у справі. Ними можуть бути співвласники спадкового майна, відказоодержувачі, сервітуарії, кредитори та боржники спадкодавця, особи, які претендують на речі, що знаходилися у спадкодавця на праві користування, володіння тощо.

Причому інші органи публічного права не мають права звертатися до суду із заявою про визнання спадщини відумерлою. Відтак, правильною є позиція тих судів, які відмовляють іншим суб'єктам, зокрема податковим інспекціям, у задоволенні заяв про визнання спадщини відумерлою. Так, Індустріальний районний суд м. Дніпропетровська відмовив Лівобережній міжрайонній державній податковій інспекції м. Дніпропетровська в задоволенні заяви про визнання спадщини відумерлою на тій підставі, що податкова інспекція у досліджуваних правовідносинах є неналежним заявником [11].

Одним із складних питань судової практики у справах з визнання спадщини відумерлою є дія ст. 1277 ЦК у часі. Згідно з п. 5 Прикінцевих та перехідних положень ЦК правила книги 6 ЦК застосовуються також до спадщини, яка відкрилася, але не була прийнята ніким із спадкоємців до набрання чинності ЦК. Правила ст. 1277 ЦК України про відумерле майно застосову-

ються також до спадщини, від дня відкриття якої до набрання чинності ЦК сплигло не менше одного року.

У пункті 1 листа ВССУ від 16 травня 2013 р. № 24-753/0/4-13 «Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування» зазначається, що правила абзацу 2 п. 5 Прикінцевих та перехідних положень ЦК слід застосовувати, якщо спадщина відкрилась після 01 липня 2003 р., проте не була прийнята ніким зі спадкоємців, що мають право спадкування відповідно до норм ЦК УРСР. Таким чином, вплив однорічного строку, встановленого ч. 2 ст. 1277 ЦК та абзацом 2 п. 5 Прикінцевих та перехідних положень ЦК, може підлягати обчисленню, починаючи не раніше 01 липня 2003 р. Позови органів прокуратури в інтересах держави про передачу спадкового майна у власність держави щодо спадщини, яка відкрилась у період після 01 січня 2003 р. до 01 липня 2003 р., підлягають задоволенню відповідно до встановлених судом обставин справи.

Питання застосування положень ст. 1277 ЦК у часі є вкрай актуальним, адже до набрання чинності ЦК застосовувався інший механізм набуття права власності на спадкове майно державою. Так, у ЦК УРСР взагалі не було передбачено визнання спадщини відумерлою. Відповідно до ст. 555 ЦК УРСР, що втратив чинність, спадкове майно за правом спадкоємства переходить до держави: 1) якщо спадкодавець все майно або частину його заповідав державі; 2) якщо у спадкодавця немає спадкоємців ні за законом, ні за заповітом; 3) якщо всі спадкоємці відмовились від спадщини; 4) якщо всі спадкоємці позбавлені права спадкування; 5) якщо ні один із спадкоємців не прийняв спадщини. Якщо хто-небудь із спадкоємців відмовився від спадщини на користь держави, до держави переходить частка спадкового майна, належна цьому спадкоємцеві. Свідectво про право на спадщину державі видавалося у державній нотаріальній конторі в загальному порядку. Таким чином, йшлося про спадкування державою на загальних засадах.

Крім того, у ЦК УРСР встановлювалися такі способи прийняття спадкоємцем спадщини: 1) якщо він фактично вступив в управління або володіння спадковим майном; 2) якщо він подав державній нотаріальній конторі за місцем відкриття спадщини заяву про прийняття спадщини. Зазначені дії повинні бути вчинені протягом шести місяців з дня відкриття спадщини.

Як свідчить судова практика, суди не завжди правильно застосовують положення ст. 1277 ЦК. Зокрема, рішенням Валківського районного суду Харківської області від 04 березня 2011 р. визнано відумерлим та передано у власність територіальної громади майно особи, померлої у травні 1990 р. [12]. Пологівський районний суд Запорізької області визнав відумерлою спадщину, що відкрилась у 1991 р. [13].

Судова палата у цивільних справах ВССУ, скасовуючи рішення Василівського районного суду Запорізької області від 07 жовтня 2011 р. і рішення Апеляційного суду Запорізької області від 07 травня 2012 р. та від-

мовляючи в задоволенні заяви про визнання спадщини відумерлою, у своїй ухвалі від 25 липня 2012 р. зазначила, що положення ст. 1277 ЦК застосовується лише до спадкоємців, у яких право на спадкування виникло з набранням чинності ЦК — з 01 січня 2004 р. У разі відкриття спадщини до 1 січня 2004 р. застосовується чинне на той час законодавство, зокрема відповідні правила ЦК УРСР [14].

Відумерлою може бути визнано не лише спадкову масу в цілому, а й її частину. Це питання є актуальним, якщо заповідана частина спадщини особі, яка не належить до кола спадкоємців за законом, а щодо іншого спадкового майна спадкоємців за законом не виявилось, або вони відмовилися приймати спадщину (були усунені від права на спадкування за рішенням суду). У зв'язку з тим, що спадкоємець за заповітом не визначений у жодній із черг спадкоємців за законом, до нього не переходить незаповідана частина спадщини за правом прирощення (ст. 1275 ЦК). У разі якщо заповідана частина спадщини одному спадкоємцеві за законом, він закликається до спадкування з двох підстав — за заповітом і за законом (щодо тієї частини спадщини, що залишилася незаповіданою). Відумерлою у цьому випадку може стати будь-яка частина спадщини, якщо за однією підставою спадкоємець не прийняв спадщину або відмовився від її прийняття. Наведений висновок зумовлений положенням ч. 5 ст. 1275 ЦК, згідно з якою відмова спадкоємця за заповітом від прийняття спадщини не позбавляє його права на спадкування за законом.

І, нарешті, визнання відумерлою частини спадщини можливе в тому випадку, коли заповідач позбавив права на спадкування всіх спадкоємців за законом, в тому числі й осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині. Останні закликаються до спадкування відповідно до правила про обов'язкову частку у спадщині та спадкують, незалежно від змісту заповіту, половину частки, яка належала б кожному з них у разі спадкування за законом (ст. 1241 ЦК). Інша частина спадщини може бути визнана відумерлою.

Список використаних джерел

1. *Заїка Ю. О.* Спадкове право в Україні: Становлення і розвиток : моногр. — 2-ге вид. / Ю. О. Заїка. — К. : КНТ, 2007. — 288 с.
2. *Музика Л. А.* Проблеми права комунальної власності в Україні : моногр. / Л. А. Музика. — К. : Атіка, 2006. — 228 с.
3. *Печений О. П.* Спадкове право / О. П. Печений. — Х. : Фактор, 2012. — 368 с.
4. *Белов В. А.* Гражданское право : учеб. / В. А. Белов. — М. : Юрайт, 2012. — Т. III. Особенная часть. Абсолютные гражданско-правовые формы — 1189 с.
5. *Братусь С. Н.* Предмет и система советского гражданского права / С. Н. Братусь. — М. : Госюриздат, 1963. — 196 с.
6. Деякі аспекти набуття права власності на об'єкт безхазяйного нерухомого майна : Роз'яснення Міністерства юстиції України від 13 жовтня 2011 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0065323-11>.
7. *Комаров В. В.* Окреме провадження : моногр. / В. В. Комаров, Г. О. Світлична, І. В. Удальцова ; за ред. В. В. Комарова. — Х. : Право, 2011. — 312 с.

8. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 5 жовтня 2011 р. у справі № 6-13082св11 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/18731436>.

9. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 14 березня 2012 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/22463541>.

10. Рішення Дебальцевського міського суду Донецької області від 17 вересня 2009 р. у справі № 2о-53-2009 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/6567977>.

11. Рішення Індустріального районного суду м. Дніпропетровська від 27 лютого 2007 р. у справі № 2-о-14/07 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/610094>.

12. Рішення Валківського районного суду Харківської області від 4 березня 2011 р. у справі № 2006/2-135/11 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/14740110>.

13. Рішення Пологівського районного суду Запорізької області від 13 травня 2011 р. у справі № 2 «о»-34/2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/15438849>.

14. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 25 липня 2012 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/25586907>.

Кухарев О. Є. Визнання спадщини відумерлою: окремі питання правозастосування

Анотація. Статтю присвячено особливостям переходу відумерлого майна у власність територіальної громади. Визначається правова природа відносин, що виникають внаслідок визнання спадщини відумерлою. Аналізується судова практика з цивільних справ про визнання спадщини відумерлою.

Ключові слова: відумерлість спадщини, набуття права власності, правонаступництво, спадкування.

Кухарев А. Е. Признание наследства выморочным: отдельные вопросы правоприменения

Аннотация. Статья посвящена особенностям перехода выморочного имущества в собственность территориальной громады. Определяется правовая природа отношений, которые возникают вследствие признания наследства выморочным. Анализируется судебная практика по гражданским делам о признании имущества выморочным.

Ключевые слова: выморочность наследства, приобретение права собственности, правопреемство, наследование.

Kukhariev O. Recognition of Inheritance as Excheated: Separate Issues of Law Enforcement

Summary. The article is devoted to the peculiarities of abandoned inheritance transition to the local community. The article defines the legal nature of relationship which appear due to approval of the inheritance as abandoned and analyzes judicial practice of civil cases on the approval of the inheritance as abandoned.

Key words: inheritance abandoning, gaining the ownership, legal succession, inheritance.